

МІНІСТЕРСТВО ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ
СУДОВИХ ЕКСПЕРТИЗ

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СУДОВОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ТА КРИМІНАЛІСТИКИ

Матеріали
Міжнародної науково-практичної конференції

м. Одеса, 3 вересня 2021 року

Видавничий дім
«Гельветика»
2021

УДК 343.98(063)

A43

Відповідальний редактор **А. І. Черемнова**

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Одеського науково-дослідного інституту судових експертиз
(протокол № 6 від 2 вересня 2021 року)*

Матеріали подано в авторській редакції

Актуальні питання та перспективи розвитку судової експертизи та криміналістики : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 3 вересня 2021 року) / відп. ред. А. І. Черемнова. – Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2021. – 382 с.

ISBN 978-966-992-664-7

У збірнику матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні питання та перспективи розвитку судової експертизи та криміналістики» висвітлені теоретичні та практичні проблеми судової експертології та криміналістики.

Збірник розраховано на наукових працівників, викладачів, докторантів, аспірантів, судових експертів, співробітників судових та правоохоронних органів, а також осіб, які цікавляться проблемами та перспективами розвитку судової експертизи та криміналістики.

УДК 343.98(063)

ISBN 978-966-992-664-7

© Одеський науково-дослідний
інститут судових експертиз, 2021

Самойленко О. А.,

доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри криміналістики
Національного університету «Одеська юридична академія»,
e-mail: samoilenko_elena@ukr.net

Жданова І. Є.,

кандидат юридичних наук, доцент кафедри конституційного,
міжнародного і кримінального права
Донецького національного університету імені Василя Стуса,
e-mail: jdanova@donnu.edu.ua

ДО ПИТАННЯ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВИХ ОСНОВ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ ІЗ ПРОТИДІЇ ІНТЕРНЕТ-ШАХРАЙСТВАМ

Протидія кримінальним правопорушенням – це одне з основних завдань держави, тому розгляд цього питання завжди викликає безсумнівний інтерес як серед практиків-фахівців, так і серед дослідників. Зростання ж кількості вчинення в Україні Інтернет-шахрайств (за 2016 р. НПУ виявлено 1241 кримінальне правопорушення; 2017 р.– 2798; 2018 р.– 1598; 2019 р.– 796; 2020 р.– 1355, при цьому лише за 6 місяців 2021 р.– 1050) стало не тільки національним проблемним питанням, а й проблемою, що потребує розв’язання на управлінському, відомчому рівні.

У результаті аналізу чинного законодавства, матеріалів судово-слідчої практики щодо організації процесу протидії Інтернет-шахрайствам силами правоохоронних органів нами визначено, що потребують вдосконалення такі сфери правового регулювання вказаного питання.

1. Організація реагування на масові звернення та повідомлення про Інтернет-шахрайства. Особливо важливим у цілях профілактики кіберзлочинів є зменшення часу реакції Національної поліції України на вхідну інформацію про

кримінальне правопорушення. Тому в 2017 році на базі Департаменту кіберполіції було створено цілодобовий «call-центр» для прийому заяв та звернень від громадян про злочини та правопорушення, що вчиняються в Інтернет [1]. З одного боку, з використанням цієї технології громадяни отримують необхідну допомогу від працівників кіберполіції не пізніше ніж за три години після надходження звернення. З іншого боку, більше половини загальної кількості потерпілих від Інтернет-шахрайств фактично досі звертається до органу поліції, що є територіально до них найближчим або розташованим поряд з місцем останнього перебування майна, що стало предметом кримінального правопорушення. Через це непоодинокими є випадки, коли територіальний орган поліції, який розпочав досудове розслідування за фактом звернення, далі, наприклад, після встановлення факту зняття грошей, що були предметом посягання на території іншої області, направляє матеріали кримінального провадження в іншу область. Надалі, за великої кількості звернень щодо того ж самого механізму Інтернет-шахрайства (типово для цього виду злочину), поширеним є багаторазове пересилання кримінальних проваджень та безпідставне затягування процесу досудового слідства. Це, зі свого боку, призводить до затягування застосування заходів кримінально-правового характеру до винних осіб та загалом процесу запобігання правопорушенням. Коли мережа Інтернет виступає обставинкою вчинення злочину, місце його фактичного вчинення втрачає будь-який кримінальний процесуальний сенс. Де саме здійснював вхід в мережу злочинець, де саме він заволодів предметом посягання, де в останній раз бачили майно, що стало предметом посягання, – стає підставою для визначення підслідності кримінальних проваджень, що не є нормою. На законодавчому рівні повинна бути чітко визначена підслідність кримінальних проваджень за фактами вчинення кіберзлочинів, зокрема й шахрайств у мережі Інтернет.

2. До повноважень поліції, передбачених ст. 23 Закону України «Про Національну поліцію», не внесено повноваження щодо протидії кіберзлочинності, зокрема Інтернет-шахрайствам. По-суті, це є колізією із Законом України «Про

основні засади забезпечення кібербезпеки України», адже, згідно з п. 3 ст. 5 Закону, суб'єктами, які безпосередньо здійснюють у межах своєї компетенції заходи із забезпечення кібербезпеки, є правоохоронні, розвідувальні і контррозвідувальні органи, суб'єкти оперативно-розшукової діяльності. У ст. 8 Закону також вказано, що Національна поліція України забезпечує захист прав і свобод людини і громадянина, інтересів суспільства і держави від кримінально протиправних посягань у кіберпросторі; здійснює заходи із запобігання, виявлення, припинення та розкриття кіберзлочинів, підвищення поінформованості громадян про безпеку в кіберпросторі.

3. В організаційному плані досить поширеним є невключення слідчим територіального органу поліції в склад слідчо-оперативної групи працівника кіберполіції. Як особа, що має спеціальні знання щодо роботи в мережі, такий працівник може проводити слідчі дії на більш високому рівні, ніж пересічний слідчий. Слідчий може обмежитися наданням доручення про проведення конкретної слідчої (розшукової) дії підрозділу Департаменту кіберполіції, однак в цьому не вбачається комплексний та системний підхід до організації розслідування. Адже на спільних нарадах представник Департаменту може суттєво змінити плани та хід розслідування, використовуючи спеціальні знання, більш науково обґрунтовано та технічно правильно підійти до окремих питань організації процесу розслідування Інтернет-шахрайства.

Отже, вищенаведені позиції сприятимуть результативності протидії Інтернет-шахрайствам, своєчасному збиранню й реалізації достатньо повної інформації про таку злочинну діяльність.

Перелік використаних джерел

1. Кіберполіція впровадила нові шляхи оперативного реагування на кіберзлочини. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/250050267>

Сімакова-Єфремян Е. Б. РІЗНІ ФОРМИ НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ – ПОТУЖНИЙ ВАЖІЛЬ ВПЛИВУ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ ЕКСПЕРТНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВОСУДДЯ В ДЕРЖАВІ	244
Самойленко І. М. ВИКОРИСТАННЯ ЕКПЕРТОМ-БАЛІСТОМ МАТЕРІАЛІВ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ	248
Самойленко О. А., Жданова І. Є., ДО ПИТАННЯ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВИХ ОСНОВ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ ІЗ ПРОТИДІЇ ІНТЕРНЕТ-ШАХРАЙСТВАМ	252
Силенок К. П. АЕРОФОТОЗЙОМКА ЯК МЕТОД СУДОВОЇ ІСТОРИКО-АРХЕОЛОГІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ЗЕМЕЛЬНИХ ДІЛЯНОК	255
Симоненко В. П. ВИРІШЕННЯ ПИТАНЬ ПО ВИЗНАЧЕННЮ МЕЖ ЗЕМЕЛЬНИХ ДІЛЯНОК ПРИ ПРОВЕДЕННІ ЕКСПЕРТИЗ У ЦИВІЛЬНИХ СПРАВАХ	258
Смирнов О. О., Проскуріна В. О., Смирнова Ю. О. МОЖЛИВОСТІ РЕНТГЕНФЛУОРЕСЦЕНТНОГО МЕТОДУ АНАЛІЗУ В КРИМІНАЛІСТИЧНІЙ ЕКСПЕРТИЗИ МЕТАЛІВ І СПЛАВІВ	262
Соколовська І. М., Кунділовська Т. А. ОСНОВНІ ВИМОГИ ЩОДО ЯКОСТІ ТЕКСТИЛЬНИХ ТОВАРІВ	266
Солопова А. В. СПЕЦІАЛЬНІ МЕТОДИ ПРОВЕДЕННЯ СУДОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ В РАЗІ ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ДОКУМЕНТІВ	272
Спіцина Г. О., Гаспарян С. Г., Полянський А. О. ОПТИМІЗАЦІЯ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КРИМІНОЛОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУДОВО-ЕКСПЕРТНИХ УСТАНОВ УКРАЇНИ ЯК НАУКОВА ПРОБЛЕМА	277
Стаднік О. Ф. ПРАВОВИЙ СТАТУС КЕРІВНИКА СУДОВО-ЕКСПЕРТНОЇ УСТАНОВИ	281
Стойкова Т. В. АКТУАЛЬНОСТЬ И СПЕЦИФИКА ТОВАРОВЕДЧЕСКОЙ ЭКСПЕРТИЗЫ В БОЛГАРИИ	286